

Undervisningsforløb:

Lokalhistoriske kildepakker – Østerbro

Lærervejledning – politiets mandtalslister

Om materialet

Denne kildepakke om Østerbro tager udgangspunkt i et udvalg af arkivets samlinger af politiets mandtalslister. Nedenfor vil der være en gennemgang af mandtallenes kendetegn samt forslag til hvordan eleverne kan arbejde med listerne og undersøge borgere og kvarterer i deres nærområde i slutningen af 1800 og starten af 1900-tallet.

Fakta

Målgruppe: Grundskolen

Klassestrin: 3.-6. klassestrin

Kompetenceområde: Kildearbejde og historiebrug

Fag: Historie

Omfang: Varierende

Politiets mandtalslister

Politiets mandtal er skemaer, hvor Københavns befolkning blev registreret i perioden 1865-1923. Mandtallene blev ført to gange om året, i maj og november og er inddelt efter adresse. På den måde kan de fortælle om de forskellige gader og kvarterer og deres beboere i København i gamle dage. De personer der optræder i mandtallene, er alle voksne i husstanden, også logerende og tjenestefolk. Børn optræder på listerne fra de er 10 år.

Mandtallene findes i både original og transskriberet form. De er transskriberet kildetro og derfor optræder oplysninger som navne, fødselsår og dag ikke altid konsekvent. Derudover kan der være forkortelser, tegn eller erhverv der er fremmede for eleverne. De mest almindelige forkortelser er *do* eller *”*, der betyder *det samme som ovenfor*. Mht. til ukendte ord og erhverv kan man med fordel bruge hjemmesiden *Ordbog over det danske sprog – historisk ordbog 1700-1950*:

[Ordbog over det danske Sprog – ordnet.dk](http://ordnet.dk)

Oplysningerne i mandtallene er følgende:

Beboere og Logerende af begge Køn samt Børn over 10 Aar.					
Rang.	Fulde Navn 1) Efternavn og 2) alle Fornavne.	Fødselsaar og Dag.	Fødeby.	Rang, Stand og Næringsvej.	Hvor boet d. 1. Novbr. 1895 (Gade og Hus- nummer).
1	Christian Petersen	25. April 1845	Skjelling	Str. budsm.	Radmandsgade 21
2	Anne Petersen	24. Sept. 1824	Kjøbenhavn	Hustru	do
3	Charles Karsten Petersen	14. Febr. 1853	Kjøbenhavn		
4	Luis Adell	1882	Frederiksberg	Skolelærer	Radmandsgade 4

Annotations:

- Navn på husstandens beboere (pointing to the first column)
- Fødselsdato (pointing to the second column)
- Fødeby (pointing to the third column)
- Husnummer (pointing to the sixth column, circled '4')
- Arbejde/stilling (pointing to the fifth column)
- Sal og side (pointing to the first column)

Didaktiseringsforslag - Undersøg dit nærområde for over 100 år siden

Følgende er forslag til, hvordan eleverne kan arbejde med mandtalslisterne i undersøgelsen af deres nærområde. Som udgangspunkt er det hensigtsmæssigt, at eleverne samarbejder i par eller grupper á tre om en adresse.

Didaktiseringsforslagene vil omhandle følgende punkter: *Afkodning, kildespørgsmål, fortolkning og formidling og øvrige kilder.*

Afkodning

Som nævnt er mandtallene transskriberede, men eleverne kan med fordel arbejde med de håndskrevne lister, så de møder den originale kilde. Sammen med den originale mandtalsliste, får eleverne udleveret en transskriberet liste, men klippet ud i mindre afsnit. Det er så elevernes opgave at forsøge at samle listen vha. den originale. På den måde supplerer de to lister hinanden: Den originale hjælper med at skabe rækkefølgen og den transskriberede hjælper med afkodning og forståelse.

Kildespørgsmål

Vha. mandtalslisterne kan eleverne undersøge beboerne og kvarterene i deres lokalområde. Undersøgelsen kan tage udgangspunkt i disse punkter:

1. Undersøg personerne på den adresse du har fået.
2. Hvilket arbejde har de? Er det et arbejde, du kender? Hvad tror du, man laver på det arbejde?
3. Er personerne gift? Har de børn? Arbejder børnene også?
4. Hvor er personerne født? Er de født i København eller i en anden by eller andet land? Hvorfor tror du, de er taget til København?
5. Hvad er det for en type personer, der bor på den adresse, du har undersøgt? Tror du, de er rige/fattige? Har de mange børn? Hvad synes du det kan fortælle om det kvarter du har undersøgt?
6. Har kvarteret ændret sig? Hvordan er det i dag? Hvorfor tror du det har ændret sig?

Fortolkning og formidling

Som opsamling på deres undersøgelse, kan eleverne på forskellige måder, formidle, hvad de har fundet ud af. De kan skrive en samlet tekst, hvor de fortæller om kvarteret. Alternativt kan de vælge en person fra deres liste, som de synes er repræsentativ for deres undersøgelse, fx en arbejdsmand. Derefter kan de tegne personen som de forestiller sig han, har set ud. Tegningen kan ledsages af en kort tekst om, hvordan de tror hans arbejdsdag eller tilværelse har været. På baggrund af deres undersøgelse kan de også tegne kvarteret, som de forestiller sig, det har set ud i gamle dage.

Øvrige kilder

I elevernes arbejde kan de med fordel ledsage deres undersøgelse af fotos eller kort fra kbhbilleder.dk. De kan bruge materialet som inspiration til deres tegninger eller til at eksemplificere, hvordan kvarteret har set ud.